

*Наукові
перспективи*

Журнал
видається
в рамках
роботи
Видавничої
групи

ISSN 2786-5274 (Print)
DOI:10.52058/2786-5274-2022-2(4)

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

№ 2(4) 2022

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів
наук із державного управління»**

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

*(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 2(4) 2022

Київ – 2022

**Public scientific Organization «Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences
in Public Administration»**

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

*(Series «Public Administration», Series «Law», Series «Economics»,
Series «Psychology», Series «Pedagogy»)*

Issue № 2(4) 2022

Kyiv – 2022

**«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Державне управління»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2022. № 2(4) 2022. С. 443.**

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 07.02.2022, № 5/2-22)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.*

Журнал видається за наукової підтримки: ПВНЗ Університет Новітніх Технологій, громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права.

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- *Балахтар Катерина Сергіївна* - доктор філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
- *Бахов Іван Степанович* — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Бельська Тетяна Валентинівна* - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості
- *Гбур Зоряна Володимирівна* - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- *Дацій Олександр Іванович* — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Дегтяр Олег Андрійович* — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- *Журавльова Лариса Петрівна* — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- *Заячківська Оксана Василівна* - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)

- *Львіна Анастасія Олександрівна* - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- *Ічанська Олена Михайлівна* - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Кайдашев Роман Петрович* — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Каламаж Руслана Володимирівна* - доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія» (Рівне, Україна)
- *Кардаш Оксана Любомирівна*, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- *Коваленко Олена Михайлівна* - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- *Корнієнко Петро Сергійович* - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
- *Кошова Світлана Петрівна* — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)
- *Кравчук Володимир Миколайович* — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- *Литвиненко Віктор Іванович* — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Навчального наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- *Лич (Назарук) Оксана Миколаївна* - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Марушева Олександра Анатоліївна* - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- *Міхальський Томаш* — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- *Мізюк Вікторія Анатоліївна* – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- *Миргород-Карпова Валерія Валеріївна* - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- *Новак-Каляєва Лариса Миколаївна* — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України (Львів, Україна)
- *Орлова Наталія Сергіївна* — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- *Павлов Костянтин Володимирович* — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- *Помиткін Едуард Олександрович* — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)

- *Помиткіна Любов Віталіївна* — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Приходькіна Наталія Олексіївна* - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- *Сапожніков Станіслав Володимирович* - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- *Сопілко Ірина Миколаївна* - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- *Титко Анна Васиївна* — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- *Трушкіна Наталія Валеріївна* - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- *Турчинова Ганна Володимирівна* — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- *Федоренко Владислав Леонідович* — доктор юридичних наук, професор, DrHb - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- *Хохліна Олена Петрівна* — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- *Чернуха Надія Миколаївна* — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- *Чумак Оксана Володимирівна* - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- *Якимчук Аліна Юріївна* — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- *Яковицька Лада Савеліївна* — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Державне управління»

Данілова Л.В., Ломакіна О.В. 13
*ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО
РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У
РАМКАХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО
2030 РОКУ*

Чернецький С.С. 24
*УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ
В УКРАЇНІ*

СЕРІЯ «Право»

Анпілогов О.В. 33
*СПЕЦІАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ДОГОВІР: ПОНЯТТЯ ТА
ОЗНАКИ*

Гуйван П.Д. 41
ЗНАЧЕННЯ ТА ПРАВОВА СУТНІСТЬ ГАРАНТІЙНОГО СТРОКУ

Костенко О.В. 54
*ЕЛЕКТРОННА ЮРИСДИКЦІЯ, МЕТАВСЕСВІТ, ШТУЧНИЙ
ІНТЕЛЕКТ, ЦИФРОВА ОСОБИСТІТЬ, ЦИФРОВИЙ АВАТАР,
НЕЙРОННІ МЕРЕЖІ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, ПЕРСПЕКТИВИ*

Лук'янчиков О.М. 79
*ВИДИ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ АДВОКАТА В КОНТЕКСТІ
ВІДШКОДУВАННЯ ВИТРАТ НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ
ДОПОМОГУ*

Маньгора Т.В., Тельнюк С.Р. 87
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРИТУЛОК В УКРАЇНІ

Правдюк А.Л., Петрище Л.Я. 99
*ВИБОРЧА ІНЖЕНЕРІЯ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ*

УДК 342.8:32

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2\(4\)-99-110](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-2(4)-99-110)

Правдюк Андрій Леонідович кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, Вінницький національний аграрний університет, вул. Сонячна 3, м. Вінниця, 21000, тел.: (097) 330-72-40, <https://orcid.org/0000-0002-5248-8111>

Петрище Леся Ярославівна студентка II курсу, факультету менеджменту та права, Вінницький національний аграрний університет, вул. Сонячна 3, м. Вінниця, 21000, тел.: (096) 560-41-05

ВИБОРЧА ІНЖЕНЕРІЯ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню проблем становлення та розвитку виборчої інженерії в Україні. Висвітлені гносеологічні витoki виборчої інженерії як наукового напрямку та теоретико-методологічні засади конституційно-правового конструювання виборчої системи та процесу. Проаналізовано гносеологічні, політичні, правові засади конституційної інженерії. Розкривається суть виборчої інженерії як складову системи політичного маркетингу, а також її вплив на політичний ринок. Розглянуто основні методи виборчої інженерії, що сьогодні використовуються в політичному менеджменті. Визначено, що взаємодія людини і політики пов'язана із вибором, завдяки якому вона визначає свою позицію, напрями політичної діяльності, обирає партнерів чи приєднується до тієї чи іншої політичної сили. Зазначено політичне поле України в цілому має ринковий вимір. Він як систему включає ринок іміджів політичних лідерів і партій, у його межах «просувається товар», орієнтований на різні смаки «покупців». Потрібно підкреслити, що соціальна роль та значення сучасного вітчизняного політичного ринку полягає в тому, щоб забезпечити демократичне функціонування політичної сфери, вивчення попиту й підготовку пропозиції «політичного товару», цивілізоване змагання різних політиків, партій та програм. Визначено, що виборча інженерія – це цілеспрямований процес формування та вдосконалення системи народного представництва (системи організації виборів та пов'язаних із нею відносин) у громадських органах влади та місцевого самоврядування. З'ясовано, що становлення національної державності та процеси трансформації політичної системи в Україні актуалізують вивчення інституту виборів як одного з фундаментальних основ демократії та необхідного елемента сучасного суспільного інституту. Будучи найважливішим компонентом сучасної політики, інститут виборів забезпечує формування органів влади та управління за допомогою виразу та організації за

певними правилами та процедурами політичної волі громадян.

Ключові слова: вибори, виборча інженерія, політичний вибір, політичні цінності, свобода, відповідальність, чинники політичного вибору.

Pravdiuk Andrii Leonidovych Candidate of Law Sciences, Associate Professor of the Department of Law, Vinnytsia National Agrarian University, Sonyachna St., 3, Vinnytsia, 21000, tel.: (097)330-72-40, <https://orcid.org/0000-0002-5248-8111>

Petryshche Lesya Yaroslavivna Student, Faculty of Management and Law, Vinnytsia National Agrarian University, Sonyachna St., 3, Vinnytsia, 21000, tel.: (096) 560-41-05

ELECTORAL ENGINEERING IN THE CONTEXT OF POLITICAL TRANSFORMATIONS

Abstract. The article is devoted to the study of the problems of formation and the development of electoral engineering in Ukraine. The epistemological origins of electoral engineering as a scientific direction and theoretical and methodological principles of constitutional and legal construction of the electoral system and process are highlighted. The epistemological, political, legal bases of constitutional engineering are analyzed. The essence of electoral engineering as a component of the political marketing system, as well as its impact on the political market is revealed. The main methods of electoral engineering used today in political management are considered. It is determined that the interaction of man and politics is associated with the choice by which he determines his position, direction of political activity, chooses partners or joins a particular political force. This political field of Ukraine as a whole has a market dimension. As a system, it includes the market of images of political leaders and parties, within which "goods are promoted", focused on different tastes of "buyers". It should be emphasized that the social role and importance of the modern domestic political market is to ensure the democratic functioning of the political sphere, the study of demand and supply of "political goods", civilized competition of various politicians, parties and programs. It is determined that electoral engineering is a purposeful process of formation and improvement of the system of people's representation (system of organization of elections and related relations) in public authorities and local self-government. It is found that the formation of national statehood and the processes of transformation of the political system in Ukraine actualize the study of the institution of elections as one of the fundamental foundations of democracy and a necessary element of a modern social institution. As the most important component of modern politics, the institution of elections ensures the formation of government and administration through expression and organization according to certain rules and procedures of political will of citizens.

Keywords: elections, electoral engineering, political choice, political values, freedom, responsibility, factors of political choice.

Постановка проблеми. У демократичній державі вибори мають гарантувати верховенство народної волі, її втілення у діяльності органів державної влади, високий рівень відповідальності держави перед громадянським суспільством. Забезпечення вільних, рівних, справедливих - справді демократичних політичних виборів - одне з найважливіших завдань і держави та суспільства. Процес удосконалення політико-правових засад функціонування виборчої системи можна розглядати як найважливішу умову підвищення ефективності організації та проведення виборів, забезпечення та захисту політичних прав громадян.

Вибори у законодавчі та представницькі органи влади відіграють надзвичайно важливу роль у політиці. Вони є не лише головним інститутом, а й є лакмусовим папірцем розвитку демократії і ставлення держави до прав людини загалом. Від того як організовано електоральний процес, ступеня його демократичності, активності виборців тощо, залежить якість провідної верстви країни, яку ми обираємо й, відповідно, доля країни. Априорі передбачається, що при демократії влада має діяти в інтересах більшості, але насправді це не завжди так. Зрозуміло, що інтереси політичних суб'єктів не завжди співпадають зі справжніми національними або суспільними потребами, і це є природнім, оскільки політична сила, що приходить до влади, найбільш стурбована збереженням свого положення, тому скоріше діє у власних інтересах, які зовсім не обов'язково співпадають із суспільними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї теми свідчить, що дослідженню виборчої інженерії та виборчим правам громадян були присвячені праці багатьох вчених, зокрема: Н.Н. Бабочива, Ф.А. Хайек, Ю. Шведа, А.Л. Правдюк, Н.М. Опольська, В.М. Бебик, С.І. Здіорук, М. Кот, С. В. Лазаренко, М.В. Афанасьєва та інших.

Метою статті є дослідження проблем становлення та розвитку виборчої інженерії в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ознакою демократичності, здатності до розв'язання нагальних суспільно-політичних проблем мирними політичними методами вважається готовність суспільства до проведення виборів, які є легалізованим політичним конфліктом у боротьбі за політичну владу. Сучасні державотворчі процеси яскраво характеризують Україну як незалежну державу перехідної демократії. Зокрема, це підтверджує постійний розвиток системи законодавства України та зменшення кількості нормативних актів, що дістались нам у спадок ще з радянських часів. Однак, якщо вести мову безпосередньо про виборче законодавство, то не можна обійти увагою той факт, що воно з проголошенням незалежності України є дуже нестабільним. Однак, проблема не стільки в динаміці окреслених змін (адже така властивість

характерна поставторитарним молодим демократіям), а у поверхневому, вузько-політизованому, поспішному процесі виборчої інженерії [1, с. 134]. У цьому контексті М. О. Баймуратов та І. Д. Сліденко зазначають: «Динаміка процесу трансформації парламентської виборчої системи України з усією очевидністю показує основну її особливість – відсутність наукового підходу до інсталяції виборчої системи в парламент, в існуючу в Україні правову модель» [2, с. 30].

Ключовим інструментом формування представницької влади завжди були вибори. Вибори це комплексне явище, яке ґрунтується не тільки на законодавстві, а й на історичних традиціях, культурі, політиці, моралі та демократичних цінностях суспільства. Тому закономірним є напрацювання механізмів отримання максимально вигідного очікуваного результату виборів. Одним з таких інструментів є саме виборча інженерія як легальне (проте не завжди легітимне) встановлення (або зміна) вихідних правил виборчого процесу.

Запозичений з-за кордону та поширений сьогодні термін «виборча інженерія» використовується як у публіцистичній, так і в науковій літературі, але при цьому жодна суспільна наука не виробила однакового розуміння та чіткого визначення цього феномена.

За тлумачним словником російської мови за редакцією С. Ожегова та Н. Шведової, етимологічно слово «інженерія» далеке від соціальних та політико-правових процесів і безпосередньо відноситься до технічних наук та природознавства. Воно визначається як:

- 1) творча технічна діяльність;
- 2) конструювання нових, не існуючих в природі органічних одиниць [3, с. 247].

У науковий обіг термін «соціальна інженерія» вперше увів Р. Паунд у 1922 році працею «Вступ до філософії права» (за іншими відомостями, зазначений термін з'явився раніше, його застосування приписують С. і Б. Веббам). К. Поппер визначав соціальну інженерію як діяльність з проектування нових соціальних інститутів, а також перебудову та управління вже існуючими соціальними інститутами шляхом поступових реформ та змін. Необхідними вихідними умовами соціальної інженерії він вважав формулювання, хоча б у вигляді начерку, кінцевої мети та одержання чогось подібного до проекту суспільства, до якого прагнемо. Тільки після цього можемо починати аналіз найкращих способів і засобів утілення цього проекту й намітити план практичних дій [4, с. 262].

У середині ХХ століття окремі вчені пропонували відмовитися від поняття «соціальна інженерія» у зв'язку з тим, що воно стало предметом ідеологічних спекуляцій. Так, Ф. А. фон Хайек заперечував використання цього поняття, вбачаючи в ньому намагання провести ідею централізованого планування суспільних процесів з боку держави. Він вважав соціальну інженерію спробою побудувати суспільство відповідно до певної визначеної раціональної моделі (схеми), в якій нема місця індивідуальній свободі [5].

Політологи, що спеціалізуються на підготовці та проведенні виборчих кампаній, розглядають «виборчу інженерію» як область прикладної політології, що вивчається політичним маркетингом. При цьому поряд з терміном «виборча інженерія» використовуються також поняття «політична» та «електоральна інженерія», «інституціональний» та «електоральний дизайн», деякі автори їх ототожнюють, інші розширюють зміст одного за рахунок характеристик іншого [6, с 12]. В свою чергу хотілось би зазначити що так звані політологи в Україні це зазвичай колишні й нинішні політики, що не мають фахової освіти, але інформовані про політичне життя завдяки особистим зв'язкам з політиками діючими., і тому як не згадати знамениту фразу У. Черчилля про те, що «Політик повинен уміти пророчити, що може відбутися завтра, на наступному тижні, через місяць, через рік. А потім пояснити, чому цього не відбулося» [7].

Ю. Шведа вважає, що виборча інженерія — це наука про впровадження нових елементів у виборчу систему [8], при цьому останню він розглядає як спосіб розподілу представницьких мандатів залежно від результатів голосування, тобто в його розумінні мова йде про вибір оптимального варіанта підрахунку голосів, який дозволив би збалансувати плюси та мінуси різних видів виборчої системи з урахуванням політичних реалій у державі.

Конституційно-правову науку і практику, передовсім, цікавить конституційно-правове забезпечення виборчої інженерії. Громадськістю виборча інженерія здебільшого сприймається як маніпуляції з виборчим законодавством і підстави для цього у нашій державі є. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується низькими показниками довіри громадян України до владних інституцій. Передусім це обумовлено недоліками правового змісту, відсутністю чітких інструкцій і процедур, низькою правовою культурою суб'єктів виборчого процесу [9, с,12]. Варто зазначити, що чимало виборчих маніпуляцій не дозволяють в повному обсязі реалізувати права людини та громадянина на вільне волевиявлення, адже права людини в сучасному світі – це не просто актуальна тема для дискусій, це проблема, вирішення якої стоїть у центрі практичної діяльності міжнародного співтовариства. Захист прав людини і громадянина є конституційно-правовим і міжнародно-правовим обов'язком сучасних держав, який реалізується за допомогою системи принципів, інститутів, механізмів і процедурно-правових правил, що прямо або опосередковано передбачені для цих цілей [10, с. 9].

В. Бебик розглядає виборчу інженерію як пристосування виборчих процедур до реалізації інтересів правлячих політичних еліт щодо завоювання та збереження влади в державі, регіоні, місті, районі і т. д. [11, с. 68]. Як зазначають С. Здіорук та В. Бичек, характер партійно-політичного процесу в Україні значною мірою визначає взаємодія адміністративно-економічних угруповань і політичних партій в Україні, які тяжіють до зближення, оскільки великий капітал за допомогою політичних партій може легалізувати своє прагнення прийти в політику, партії ж, зі свого боку, забезпечують таким чином

фінансування своєї діяльності. Небезпека такої співпраці полягає у перетворенні партій у формат своєрідних бізнес-проектів, що створюються як об'єднання із залученням бюрократичного апарату для лобіювання власних інтересів певної адміністративно-економічної групи, а не для розробки та впровадження стратегічних концепцій розвитку українського суспільства [12, с. 91].

Від часу зламу монополії Комуністичної партії, отримання незалежності та розвитку багатопартійності соціологи фіксують переважно негативне суспільне ставлення в Україні до політичних партій. Індикаторами цього, як свідчить ціла низка досліджень, слугують низький рівень довіри, невисокий показник членства в партіях, неготовність до матеріальної підтримки політичних сил. З іншого боку, і самі партії, яких в Україні, згідно з офіційними даними міністерства юстиції, зареєстровано понад 350 (хоч і не всі з них активні), упродовж багатьох років взаємодіяли з електоратом з позицій патерналізму, приміром, за горезвісною формулою "гречка в обмін на голос". При цьому, ідеологічна складова часто-густо відігравала другорядну роль, а "партії-одноденки", створені під вибори, сходили з політичного ландшафту, виконавши свою скромну роль [13]. При цьому діяльність партій це як формування класичного бізнес – плану, залучення інвесторів; планування господарської діяльності фірми на найближчий і віддалений періоди відповідно до потреб ринку та можливостей отримання необхідних ресурсів; оформлення документів на отримання інвестицій, отримання бажаного результату діяльності протягом певного часу. На спорідненість демократії та ринку вказував ще Платон, стверджуючи, що обидва ці явища надають громадянам одну й ту ж можливість – можливість вибирати [14, с. 345]. Незважаючи на всі його вади, політичний ринок створює таке конкурентне середовище, в якому народжуються альтернативні концепції державотворення та управління, урядові курси і програми, дієві політичні партії, рухи тощо. Крім того, політичний „товар” – політичні лідери, партії, рухи, програми – подібні до товарів на економічному ринку. Будь-який продукт має свою форму, колір, спосіб використання. Те ж саме стосується й політика, який має свою програму, імідж, команду, форми діяльності. Споживчі властивості товару зазначені на його етикетці. Натомість політична партія, довірені особи, репутація, попередня діяльність характеризують політичного лідера [15, с. 280].

На наш погляд цілком зрозумілим є те що виборча інженерія є невід'ємною складовою виборчого закону та виборчих процедур, адже провладні суб'єкти завжди будуть застосовувати маніпулятивні технології. Ми вважаємо, що основними проблемами формування культури політичного вибору в українському суспільстві як патерналізм, деформація правової свідомості, «розмитість» системи політичних і правових цінностей, правовий нігілізм, деформація морально-етичної сфери тощо. Крім цього на жаль потрібно врахувати українські реалії, а саме фактори політичної корупції, незаконної агітації, застосування адміністративного ресурсу, порушення

порядку підрахунку голосів, абсентеїзму тощо.

З великою вірогідністю можемо зазначити що виборець першочергово формує свою систему цінностей, а потім робить свій вибір. Очевидним є те, що громадянин не маючи розвиненої шкали політичних цінностей не зможе здійснити якісний політичний вибір. Так, С. Барбаранеллі, К. Капанна, Г. Капрара та ін. констатують, що цінності й голосування можуть мати взаємні впливи, які актуалізуються з двох причин. По-перше, політичні цінності стосуються того, що добре або погано для суспільства й країни. Тому під час здійснення політичного вибору реалізація базових цінностей хвилює всіх, оскільки це впливає на всі сфери індивідуального життя. По-друге, виборчі контексти у різних країнах розрізняються, що потребує додаткових уточнень ролі цінностей в них. Однак, вищезначені автори підкреслюють, що під час передвиборчих кампаній, політична мобілізація може викликати зміни в ядрі політичних цінностей [16, с. 24].

В свою чергу М. Кот, який уявляє виборчу інженерію як намагання політичних партій, що мають владу приймати рішення в законодавчих органах, використовувати можливості, пов'язані зі зміною правил, на підставі яких проводяться вибори, вважає беззаперечним висновок про те, що таке ставлення суперечить ідеям, які лежать в основі демократії [17, с. 115].

Суб'єкти виборчої гонки, враховуючи наявні у їхньому розпорядженні ресурси, активно розробляють та впроваджують виборчі технології, займаються практичною соціально-інженерною діяльністю. В очах громадськості виборчі технології здебільшого сприймаються виключно як маніпуляції, але технологічність виборчої сфери спрямована насамперед на її стандартизацію, раціоналізацію, ефективність і не означає априорі протиправну.

Інженерно-технологічний підхід до виборчого права і процесу широко обговорюється в журналістиці та політичній практиці, але в юридичній літературі він не отримав всебічного наукового аналізу. Тому актуальним є вивчення сутності виборчої інженерії та виборчих технологій, їх конституційно-правового забезпечення, розробка шляхів мінімізації використання незаконних і неправомірних проявів інженерно-технологічної діяльності в рамках виборчих кампаній. Таким чином, на думку А. Р. Крусян, «модернізація Конституції України перед усім, повинна бути спрямована на усунення існуючих дефектів і прогалин у конституційному законодавстві» [18]. Ця проблема є важливою і актуальною не тільки для України, але й для будь-якої іншої держави, тому що в конституції будь-якої держави (не тільки України) можливі дефекти та прогалини, подолання яких є необхідною умовою розвитку сучасного українського конституціоналізму. На думку М. В. Афанасьєвої, важливу роль в конституційній інженерії відіграють виборчі технології [6]. На думку автора, на сучасному етапі виборчі кампанії це чітко спланований процес з визначеними способами та етапами здійснення. Суб'єкти виборчих перегонів з урахуванням ресурсів, які є в їх розпорядженні, активно

проектують та впроваджують у практику виборчі технології, займаючись практично соціально-інженерною діяльністю [6, с 17].

С. Устименко не використовує термін «виборча інженерія», але, на його думку, виборчі технології можна поділити на зовнішні (або нормативні), виходячи зі створення та функціонування організаційно-правової інфраструктури виборів (виборчого законодавства, системи виборчих комісій, конфігурації виборчих округів тощо); та внутрішні (або конкурентні) — технології в рамках окремої виборчої кампанії, які дозволяють кандидату на виборну посаду та його команді домогтися оптимального впливу на виборців для досягнення поставлених цілей [19, с. 25].

Конституційна інженерія в Україні на сучасному етапі також розвивається з урахуванням норм, закріплених у ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики». Серед норм зовнішньої політики України, визначених цими нормами, є орієнтація на «забезпечення інтеграції України до європейського політико-правового простору» з досить чіткою орієнтацією на міжнародні стандарти та європейський вимір конституційної інженерії на сучасному етапі. Конституційна глобалізація відображає не тільки кількісні, а й якісні характеристики правового життя. Його фокусом є зростання універсальних у нормативно-правових стандартах сучасної цивілізації, тоді як у системі універсальних правових стандартів провідна роль належить демократичним інститутам сучасного конституціоналізму, центральними серед яких є права людини та міжнародні механізми їх захисту [20].

У сучасному світі модернізація є невід'ємною частиною універсальної тенденції глобалізації, в якій відбувається переплетення, дифузія внутрішніх і міжнародних криз, конфліктів і протиріч, а трансформація суспільства і держави визначається системою універсальних принципів людського розвитку. у процесі політичної модернізації є подолання деструктивної поведінки еліти, здійснення адміністративної реформи. У сучасній Україні партійний елітарний патерналізм динамічно „збагатився” нормами олігархічного правління, що дозволило відкрито використовувати владу в інтересах окремих кланів, груп впливу. Здійснюється напівкримінальне і кримінальне зрощення політичної, економічної, фінансової і правоохоронної еліт, що обслуговують інтереси одна одної, створюючи могутні об'єднання. Масштабне розкрадання державного і колективного майна, хабарництво, протекціонізм стали нормою функціонування владних структур. Тому політична еліта дискредитує себе, дискредитує цілі і завдання демократичного розвитку й об'єктивно стає гальмом такого розвитку. Подальше збереження розриву між елітою і масами є не тільки неприпустимим, а й соціально небезпечним й, відповідно, потребує здійснення адміністративної реформи [21].

Іншим важливим фактором конституційної інженерії є побудова самого Основного Закону. Ефективна дія конституції та гарантія якісного виконання її політичних, організаційних, ідеологічних, соціальних, правових та інших

функцій в інтересах народу є змістом тексту, який безпосередньо взаємопов'язаний з конституційним процесом як механізмом для його розробки та прийняття. Конституційно-правове конструювання виборчої системи є одним з найважливіших та найбільш складних конституційно-правових видів діяльності, необхідних для утвердження демократії в державі. Залежно від конституційно-правової конструкції виборчої системи інститут виборів може або сприяти конструктивному розвитку політичної системи, коли забезпечується відкритість, конкуренція та відповідальність політичних сил, або деструктивно впливати на політичну сферу, коли на користь держави обмежується політичний плюралізм, встановлюється клановість політики й атомізація політичних сил [22, с. 134]. В свою чергу незважаючи на те, що виборча система є фундаментом формування публічної влади, але традиційно його положення не регламентується конституціями країн, а передбачаються поточним законодавством. І тому виборча система є більш гнучкою до впровадження новацій та здатна кон'юнктурно реформуватись та модернізуватись.

Висновки. Враховуючи витоки виборчої інженерії, можна розуміти різні категорії, найважливішими є «конституційна модернізація» та «конституційна реформа». Якщо концепція конституційної реформи пов'язана з прийняттям нового тексту Конституції, то конституційна модернізація покликана вдосконалити процес суспільно-політичних, економічних перетворень, оновлення всіх партій і сфер життя суспільства і держави. Конституційна інженерія має на меті розвиток політико-правових, конституційних механізмів оновлення та національного генезу, впровадження відповідних змін на основі чинної Конституції, орієнтуючись на максимальне використання її внутрішнього потенціалу. Конституційна модернізація зосереджується на глибоких перетвореннях у самій практиці конституційно-правового розвитку, якісному оновленні всіх сфер сучасного конституціоналізму на основі конституційної юстиції, виборчих систем і технологій, конституційного процесуального права, міжнародного досвіду конституційного та державного будівництва.

Література:

1. Махончук Б. С. Виборча система України як конституційно-правовий інститут. : дис. к-та юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2017.
2. Баймуратов М. Парламентська виборча система: оптимальний вибір для України. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2009. № 2/3. С. 29-34.
3. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений. С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. [4-е изд., доп.] М.: ИТИ Технологии, 2003. 944
4. Поппер К. Открытое общество и его враги. Т. 1. Чары Платона; [пер. с англ. под ред. В. Н. Садовского]. М.: Феникс, Международный фонд «Культурная инициатива», 1992. 448 с. URL: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Popp/01.php. (дата звернення: 1.11.2021).

5. Хайек Ф. А. Дорога к рабству; [пер. с англ. М. Гнедовский]. М.:Новое изд-во, 2005. 264с. URL: http://bc.fdo.msu.ru/Nik_s/WorkFiles/DOC_files/Von_Hayek.pdf (дата звернення: 1.11.2021).
6. Афанасьєва М. В. Виборна інженерія в Україні: монографія. Одеса: «Юридична література», 2014. 384 с.
7. Афоризмы. Уинстон Леонард Спенсер Черчилль. URL: <http://www.orator.ru/churchill.html>
8. Скрытые риски открытых списков. Информационное агентство «Минпром» URL: <http://minprom.ua/page3/news14338.html>. (дата звернення: 1.11.2021).
9. Правдюк А.Л. Інститут виборів як основа розвитку громадянського суспільства та розбудови демократичної держави. *National law journal: theory and practice* 2020. № 3 (43). Р. 10-17.
10. Опольська Н.М., Бабой А.М., Бабой В.С. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Вінниця: Твори. 2021. 408 с.
11. Бебик В. М. Менеджмент виборчої кампанії: ресурси, технології, маркетинг: навч.-метод. посіб. К. : МАУП, 2001. 216 с
12. Здіорук С. І. Проблеми функціонування політичних партій України в системі владних відносин : монографія. К. : НІСД, 2001. 144 с.
13. Сайт made for minds URL: <https://www.dw.com/uk/a-47739550>
14. Платон. Собрание сочинений: В 4 т. Т. 3. М., 1994.
15. Политическое управление. М.: Издво РАГС, 1996. 347 с.
16. Caprara, GV., Schwartz, Sh., Capanna, C., Vecchione, M., Barbaranelli, C., 2006. 'Personality and Politics: Values, Traits, and Political Choice'. *Political Psychology*, Vol.27, №1, p.1–28. URL: <http://www.jstor.org/stable/3792381> .
17. Кот М. Учатся ли политические партии? Оценка эффективности политической игры польских партий в процессе принятия избирательного закона в 2001 году. *Социология: теория, методы, маркетинг*. 2005. № 2. С. 98–115.
18. Крусян А. Р. Науково-практична парадигма конституційних перетворень в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 62. 756 с.
19. Устименко С. Новости российского рынка избирательных технологий. *Власть*. 1999. № 8. С. 25–28.
20. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» від 8 серпня. 2018 р.: Закон України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 1.11.2021).
21. Михальченко М.І., Горелов М.Є., Дергачов О.П. та ін. Політичні зміни в Україні в контексті трансформаційної і модернізаційної парадигм: порівняльний аналіз. Сучасна українська політика: Аналітичні доповіді Ін-ту політич. і етнонац. дослід. ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2008. 7—88.
22. Політична система сучасної України: особливості становлення : навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / за ред. В. М. Рудича. К. : Парлам. вид-во, 1998. 327 с.

References:

1. Makhonchuk, B. S. (2017). Vyborcha systema Ukrainy yak konstytutsiino-pravovyi instytut. [The electoral system of Ukraine as a constitutional and legal institution.] *Candidate's thesis*. Kharkiv: Yaroslav the Wise National University of Law. [in Ukrainian].
2. Baimuratov, M. (2009). Parlamentska vyborcha systema: optimalnyi vybir dlia Ukrainy. [Parliamentary electoral system: the best choice for Ukraine]. *Visnyk Tsentralnoi vyborchoi komisii. - Bulletin of the Central Election Commission*. 2/3,29-34 [in Ukrainian].
3. Ozhegov, S. I. (2003). Tolkovyy slovar' russkogo jazyka : 80 000 slov i frazeologicheskikh vyrazhenij.[Explanatory dictionary of the Russian language: 80,000 words and phraseological expressions.] [in Russia].

4. Popper, K. (1992). Otkrytoe obshhestvo i ego vrugi. T. 1. Chary Platona [The open society and its enemies. T. 1. Enchantment of Plato] V. N. Sadovskoho (Ed.). Moscow: Phoenix, International Foundation "Cultural Initiative" Retrieved from http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Popp/01.php. [in Ukrainian].
5. Khaiek, F. A. (2005). *Doroga k rabstvu [Road to slavery]*. (M. Hnedovskyi, Trans). Moscow.: New publishing house. Retrieved from http://bc.fdo.msu.ru/Nik_s/WorkFiles/DOC_files/Von_Hayek.pdf [in Russia].
6. Afanasieva, M. V. (2014). *Vyborna inzheneriia v Ukraini [Elective engineering in Ukraine]*. Odessa: "Legal Literature"[in Ukrainian].
7. Aforizmy. Uinston Leonard Spenser Cherrhill'. Aphorisms. Winston Leonard Spencer Churchill. Retrieved from <http://www.orator.ru/churchill.html> [in Russia].
8. Skrytye riski otkrytyh spiskov. Informacionnoe agentstvo «Minprom» [Hidden risks of open lists. Information agency "Minprom"] Retrieved from <http://minprom.ua/page3/news14338.html>. [in Ukrainian].
9. Pravdiuk, A.L. (2020). Instytut vyboriv yak osnova rozvytku hromadianskoho suspilstva ta rozbudovy demokratychnoi derzhavy.[The Institute of Elections is the basis for the development of the community society and the development of a democratic state.] *Nacional'nyj juridicheskij zhurnal: teorija i praktika - National law journal: theory and practice 3 (43). P. 10-17.* [in Ukrainian].
10. Opolska, N.M., Baboi., A.M., & Baboi, V.S. (2021). *Mizhnarodnyi zakhyst prav liudyny[International protection of human rights]* Vinnytsia: Works. [in Ukrainian].
11. Bebyk, V. M. (2001). *Menedzhment vyborchoi kampanii: resursy, tekhnologii, marketynh [Election campaign management: resources, technologies, marketing]*. Kyiv. : MAUP [in Ukrainian].
12. Zdioruk, S. I.(2001). *Problemy funktsionuvannia politychnykh partii Ukrainy v systemi vladnykh vidnosyn[Problems of functioning of political parties of Ukraine in the system of power relations]*. Kyiv. : NISS[in Ukrainian].
13. Sait made for minds [Website made for minds] Retrieved from <https://www.dw.com/uk/a-47739550>[in Ukrainian].
14. Platon, (1994), *Sobranie sochinenij [Collected Works]*, Moscow, Russia, available at : <http://read.virmk.ru/p/Platon.htm>. [in Russia].
15. Politicheskoe upravlenie[Political management]. Moscow.: Izdvo RAGS
16. Caprara, GV., Schwartz, Sh., Capanna, C., Vecchione., & M., Barbaranelli, C.,(2006) 'Personality and Politics: Values, Traits, and Political Choice'. *Political Psychology*[in English]
17. Kot, M.(2005). Uchatsja li politicheskie partii? Ocenka jeffektivnosti politicheskoy igry pol'skih partij v processe prinjatija izbiratel'nogo zakona v 2001 godu [Are political parties learning? Evaluation of the effectiveness of the political game of Polish parties in the process of adopting the electoral law in 2001.] *Sociologija: teorija, metody, marketing.- Sociology: theory, methods, marketing, 2,98–115.* [in Ukrainian].
18. Krusian, A. R (2011) *Naukovo-praktychna paradyhma konstytutsiinykh peretvoren v Ukraini [Scientific and practical paradigm of constitutional transformations in Ukraine]* *Aktualni problemy derzhavy i prava - Current issues of state and law, 62, 756* [in Ukraine].
19. Ustimenko, S.(1999) *Novosti rossijskogo rynku izbiratel'nyh tehnologij[News of the Russian market of electoral technologies.] Vlast- Power, 8, 25-28* [in Russia].
20. *Zakon Ukrainy Pro zasady vnutrishnoi ta zovnishnoi polityky» 8 serpnia. 2018 r [Law of Ukraine on the principles of domestic and foreign policy activity from August 8. 2018] (2018, August 8)* Retrieved from zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text [in Ukrainian].
21. Mykhal'chenko, M.I. Horielov, M.Ye. and Derhachov, O.P. (2008), "Political changes in Ukraine in the context of transformation and modernization paradigms: a comparative analysis",

Suchasna ukrains'ka polityka: Analitychni dopovidi In-tu politych. i etnonats. doslid. im. IF Kurasa NAN Ukrainy, pp. 7—88.

22. Rudych, V. M. (Eds.). (1998) *Politychna systema suchasnoi Ukrainy: osoblyvosti stanovlennia* [The political system of modern Ukraine: features of formation] Kyiv. : Parlam. kind of. [in Ukrainian].